

Examinations of knowledge and applications about toy selections of mothers who have child 1-3 age group

1-3 yaş grubu çocuğu olan annelerin oyuncak seçimi konusunda bilgi ve uygulamalarının incelenmesi¹

Esmâ Sülü Uğurlu²
 Funda Özet³
 Derya Ayçiçek⁴

Abstract ([Extended English abstract is at the end of this document](#))

This study was conducted to determine of knowledge and applications about toy selections of mothers who have child 1-3 age group.

This study was descriptive research which taken 250 mothers who agreed to participate in research and who have child 1-3 age group, admitted to state hospital in child polyclinic in Odemis between 20th November-20th January.

It was found that %34.0 of mothers in research found itself sometimes sufficient about toy selection, %82.8 of them didn't receive any information about toy selection, %78.4 of them read the warnings on the purchase of toys, %83.6 of them was attention when bought toys that the child's age, %86.4 of them was attention when bought toys that the child's gender, %94.8 of them was attention when bought toys that the toy was safe, %88.8 of them cleaned up toys. Mothers who participated in research determined to were not receive enough information from health care personnel about toy selections for children.

Keywords: Play; toy; toy selection

Özet

1-3 yaş grubu çocuğu olan annelerin oyuncak seçimi konusunda bilgi ve uygulamalarını belirlemek amacıyla yapılmış bir araştırmadır.

Tanımlayıcı tipte olan araştırmaya, 20 Kasım 2008 - 20 Ocak 2009 tarihleri arasında Ödemiş'te bulunan Devlet Hastanesi Çocuk Polikliniklerine başvuran, 1-3 yaş gurubu çocuğu olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 250 anne alınmıştır. Araştırmaya katılan annelerin %34'ünün oyuncak seçimi konusunda kendini bazen yeterli bulduğu, %82,8'inin oyuncak seçimi konusunda hiçbir yerden bilgi almadığı, %78,4'ünün oyuncak satın alırken üzerindeki uyarıları okuduğu, %83,6'sının oyuncak satın alırken çocuğun yaşına, %86,4'ünün ise çocuğun cinsiyetine dikkat ettiği, %94,8'inin oyuncak alırken oyuncanın tehlikesiz olmasına dikkat ettiği, %88,8'i oyuncakları temizlediklerini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan annelerin oyuncak seçimi konusunda sağlık personelinin yeterli düzeyde bilgi almadığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Oyun; oyuncak; oyuncak seçimi

¹Bu çalışma, 8. Uluslararası Katılımlı Hemşirelik Öğrencileri Kongresi, 4-6 Haziran 2009 Ankara'da Poster Bildirisi olarak sunulmuştur.

²Öğr. Gör. Dr. „Ege Üniversitesi, Ödemiş Sağlık Yüksekokulu, esma.sulu@ege.edu.tr

³Hemşire, E.Ü. Ödemiş Sağlık Yüksekokulu, fundaozet@hotmail.com

⁴Hemşire, E.Ü. Ödemiş Sağlık Yüksekokulu, deryaca_53@hotmail.com

1. Giriş

Oyun, belli bir amaca yönelik olan ya da olmayan, kurallı yada kuralsız gerçekleştirilen fakat her durumda çocuğun isteyerek ve hoşlanarak yer aldığı, fiziksel, bilişsel, duygusal, dil ve sosyal gelişiminin temeli olan, gerçek yaşamın bir parçası ve etkin bir öğrenme sürecidir (Arslan, 2000). Oyun, çocuğa kendini anlatma, yeteneklerini anlama ve dil, akıl, sosyal, duygusal ve motor becerilerini geliştirmede, önemli bir olay olarak tanımlanabilir (Egemen ve ark., 2004). Oyun yoluyla çocuk zekâsını kullanmayı öğrenir, dünyayı ve çevreyi keşfeder, bilgi edinir, merak duygusunu tatmin eder, mantık yürütmeyi ve seçim yapmayı öğrenir (Blakemore ve Centers, 2005; Saygılı, 2005).

Çocukların oyunlarında kullanılmak üzere tasarlanan ve üretilen her türlü ürün ve oyun araç gerecine “oyuncak” denilmektedir (Çamur ve ark.,2008). Oyuncaklar, çocukların beş duyusunu ve duygularını uyaran, değerlendirme ve uygulama yetilerini geliştiren hayal gücünü zenginleştiren bedensel ve sosyal gelişimini hızlandıran bir oyun aracıdır (Arıkan ve Karaca, 2004). Oyunun çocuk yaşamındaki yeri göz önüne alındığında, onun aracı olan oyuncuğun önemi daha da belirginleşir (Egemen ve ark., 2004). Çocuklar ise dış dünyayı oyuncaklar yardımıyla tanımaya çalışırlar. Çocuklar sıkıldıklarında, üzüldüklerinde ya da yalnız kaldıklarında oyuncakları ile konuşarak, dertleşerek bazen de kızarak kendilerini ifade ederler. Oyuncaklar, çocukların arkadaşları ve onları hayata hazırlayan kitap gibidirler (Kaya ve Alisinanaoğlu, 2007).

Çocukların yaşamında beden ve ruh sağlığı açısından oyun ve oyuncakların önemi büyüktür. Gelişimin her evresinde önemli bir yere sahip olan bu etkenler, çocuğun birçok becerisinin gelişmesine yardımcı olmaktadır (Alexander, 2003; Şahin ve Cinel, 2006). Oyuncuğun çocuğa faydalı olabilmesi için çocuğun gelişim düzeyine, ilgi ve ihtiyaçlarına uygun olması gerekmektedir(Campenni, 1999; Kaya ve Alisinanaoğlu, 2007).

Çok küçük çocuklar, renkli bir çingirak gibi, tüm duyularını uyaran oyuncaklardan hoşlanırlar ve bu oyuncaklar onların tam olgunlaşmamış duyularının gelişimine önemli katkıda bulunur. Yeni yürümeye başlayan çocuklar, farklı şekil ve boyutlardaki küpleri yerleştirme çıkarma oyunlarını severler. İki yaşlarındaki çocuklar, yeni kazanmakta oldukları bilek çevirme yeteneğini kullanıp, geliştirebilecekleri basit logoları diğer oyuncaklara tercih ederler. Okul öncesi dönemdeki çocuklar ise, yaratıcı yönlerini destekleyen her türlü nesneden ve resim yapmaktan hoşlanırlar. Bu açıdan bakıldığında görülür ki çocuk, içinde bulunduğu yaş döneminde edindiği becerileri geliştirecek oyuncaklara daha eğilimlidir. Çünkü her yeni edindiği beceri, onun için bir oyundur (Alexander, Wilcox ve Woods, 2009; Alexander, 2003; Clearfield ve Nelson, 2006; Egemen ve ark., 2004). Bu nedenle doğru oyuncak seçimi çocuk gelişimi açısından çok önemlidir. Doğru oyuncuğu seçebilmek

için ailenin, çocuğunu çok iyi tanıması, gelişim aşamaları ile bu aşamaların özelliklerini çok iyi bilmesi gerekmektedir (Campenni, 1999; Kaya ve Alisinanaoğlu, 2007).

Oyun çocukluğu dönemi olan 1-3 yaş döneminde çocuklar yürümeye başlamaları ile çok hareketlenirler, zihinsel gelişimlerinin artması ile deneme-araştırma özellikleri ön plana çıkar. Deneme-yanılma yoluyla çocuk basit sorunları çözmeye başlarlar. Bu dönemde çocuklar meraklıdır ve keşfetmeye, öğrenmeye çok açıktırlar (Arslan, 2000).

Aileler bu dönemde çocuğa oyuncak seçerken çocuğun zihinsel, bilişsel ve psikomotor gelişimine katkıda bulunacak kaliteli ve nitelikli oyuncaklar seçmelidir. Bunun için çocuğun ihtiyaçlarına cevap vermeyen fazla gösterişli ve pahalı oyuncaklar yerine onun kaslarını çalıştıracak, girişimciliğini, hayal gücünü arttıracak, problem çözmeyi ve yaratıcılığını arttıracak, çocuğun yaşına, gelişim düzeyine uygun oyuncaklar tercih etmelidir (Mangır ve Yaşare, 1993; Şahin ve Cinel, 2006).

Çocuk sağlığından sorumlu ve özellikle birinci basamakta çalışan hemşireler tarafından ailelerin oyuncak seçimi konusunda bilgi ve uygulamalarının bilinmesi ve çocukların gelişim aşamaları göz önüne alınarak bu konuda ailelere rehberlik yapılması önemlidir. Böylelikle hemşireler eğitici rollerini kullanarak çocuk sağlığı ve gelişimine katkı sağlayacak ayrıca çocukları oyuncak yaralanmaları, yabancı cisim aspirasyonları, oyuncak üzerinde bulunan kalitesiz boyalardan kaynaklanan kimyasal madde toksisitelerine karşı da koruyarak fizyolojik, psikolojik ve zihinsel sağlıklarını korumalarına ve geliştirmelerine yardımcı olacaklardır.

Bu çalışma, 1-3 yaş grubu çocuğu olan annelerin oyuncak seçimi ile ilgili bilgi ve uygulamalarını incelenmek amacıyla yapılmıştır.

2. Gereç ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Tanımlayıcı tipte olan çalışmaya 20 Kasım 2008 - 20 Ocak 2009 tarihleri arasında Ödemiş'te bulunan Devlet Hastanesi Çocuk Polikliniklerine başvuran, 1-3 yaş gurubu çocuğu olan ve araştırmaya katılmayı kabul eden 250 anne alınmıştır.

2.2. Veri Toplama Araçları

Verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından literatür taranarak geliştirilen anket formu kullanılmıştır. Anket formu, sosyo-demografik özellikleri içeren 13 soru ve annelerin oyuncak seçimi ile ilgili bilgi ve uygulamalarını içeren 19 soru olmak üzere toplam 32 sorudan oluşmuştur. Anket formu araştırmacılar tarafından yüz yüze görüşme yöntemiyle ortalama 10-15 dakikalık sürelerde doldurulmuştur.

2.3. Verilerin Analizi

Elde edilen veriler SPSS (Statistical Package for Social Science for Windows) 16.00 istatistik programı kullanılarak sayı, yüzde analizleri ve ki-kare testi yapılarak değerlendirilmiştir.

2.4. Etik İlkeler

Çalışmanın yapıldığı kurumundan yazılı izin, Ege Üniversitesi Ödemiş Sağlık Yüksekokulu Bilimsel Etik Kurulundan Etik Kurul onayı alınmıştır. Araştırmaya katılmayı kabul eden annelerden yazılı ve sözlü onam alınmıştır.

3. Bulgular

Araştırmaya katılan ailelerin sosyodemografik verileri incelendiğinde; annelerin %34'ünün 25-29 yaş grubunda, %59,6'sının ilkokul mezunu, %89,6'sının ev hanımı, babaların %60,4'ünün ilkokul mezunu, %57,6'sının serbest meslek sahibi, ailelerin %68,8'inin gelirinin giderine denk olduğu saptanmıştır. Çocukların ise % 52'sinin ilk çocuk olduğu, %55,6'sının erkek, %10,4'ünün bronşit tanısıyla hastaneye getirildiği belirlenmiştir.

Annelerin oyuncak seçimi konusunda bilgi ve uygulamaları incelendiğinde annelerin %34'ünün oyuncak seçimi konusunda kendisini bazen yeterli bulduğu, %82,8'inin oyuncak seçimi konusunda herhangi bir bilgi almadığı, bilgi alanların %10,4'ünün ise televizyon ve radyo gibi iletişim araçlarından bilgi edindikleri belirlenmiştir (Tablo 1).

Tablo 1: Annelerin Oyuncak Seçimi Konusunda Bilgi ve Uygulamaları

Oyuncak Seçimi Konusunda Bilgi ve Uygulamalar (n=250)	Sayı	%
Annelerin Oyuncak Seçimi Konusunda Kendini Yeterli Bulması		
Evet	84	33,6
Hayır	81	32,4
Bazen	85	34,0
Annelerin Oyuncak Seçimi Konusunda Bilgi Alma Durumu		
Evet	43	17,2
Hayır	207	82,8
Annelerin Oyuncak Seçimi Konusunda Bilgi Aldığı Yerler*		
Kitap-dergi	20	8,0
Televizyon-radyo	26	10,4
Doktor –hemşire	5	2,0
Seminer-konferans	3	1,2
Diğer (internet)	13	5,2
*Bu soruda birden fazla şık işaretlenmiştir		

Annelerin oyuncak alma konusunda bilgi ve uygulamaları incelendiğinde ailede çocuğa en fazla oyuncak alan kişinin %54,8'inin anneler olduğu, annelerin %41,2'sinin maddi imkan oldukça çocuklarına oyuncak satın aldığı, %35,6'sının çocuğu istediği için oyuncak aldığı, %68,4'ünün oyuncak satın alırken çocuklarının düşüncelerine önem verdiği, %78,4'ünün oyuncak satın alırken üzerindeki uyarıları okuduğu, %83,6'sının oyuncak satın alırken çocuğun yaşına dikkat ettiği, %86,4'ünün oyuncak satın alırken çocuğun cinsiyetine dikkat ettiği, %28,4'ünün kız çocuklarına bebek satın almayı tercih ettiği, %31,6'sının erkek çocuklarına tekerlekli oyuncaklar (araba,

helikopter, uçak.vb) satın almayı tercih ettiği, %96'sının çocuklarının en sevdiği oyuncacı bildiği belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: Annelerin Oyuncak Satın Alma Konusunda Bilgi ve Uygulamaları

Oyuncak Satın Alma Konusunda Bilgi ve Uygulamalar(n=250)	Sayı	%
Ailede Çocuğa En Fazla Oyuncak Alan Kişi		
Anne	137	54,8
Baba	76	30,4
Diğer (anneanne, teyze, hala)	37	14,8
Annelerin Oyuncak Satın Alma Sıklığı		
Maddi imkan oldukça	103	41,2
Ayda bir	74	29,6
Haftada bir	40	16,0
Çocuk her istediğinde	23	9,2
Yılda bir	10	4,0
Annelerin Oyuncak Satın Alma Amacı		
Çocuğa sevgisini göstermek	82	32,8
Çocuğu ödüllendirmek	61	24,4
Çocuk istediği için	89	35,6
Diğer (çocuğun ağlamaması için, oyuncacı beğendiği için..)	18	7,2
Annelerin Oyuncak Satın Alırken Çocuğunun Düşüncelerine Önem Verme Durumu		
Evet	171	68,4
Hayır	23	9,2
Bazen	56	22,4
Annelerin Oyuncak Satın Alırken Oyuncak Üzerindeki Uyarıları Okuma Durumu		
Evet	196	78,4
Hayır	23	9,2
Bazen	31	12,4
Annelerin Oyuncak Satın Alırken Çocuğun Yaşına Dikkat Etme Durumu		
Evet	209	83,6
Hayır	13	5,2
Bazen	28	11,2
Annelerin Oyuncak Satın Alırken Çocuğun Cinsiyetine Dikkat Etme Durumu		
Evet	216	86,4
Hayır	17	6,8
Bazen	17	6,8
Annelerin Kız Çocukları İçin En Çok Tercih Ettikleri Oyuncaklar		
Bebekler	71	28,4
Evcilik setleri	6	2,4
Yapbozlar	7	2,8
Peluş oyuncaklar	7	2,8
Diğer(bebek arabası, top, eğitici oyuncak, müzikli oyuncaklar..)	18	7,2
Annelerin Erkek Çocukları İçin En Çok Tercih Ettikleri Oyuncaklar		
Tekerlekli Oyuncaklar (Araba, helikopter, uçak)	79	31,6
Top	8	3,2
Silah	7	2,8
Yapbozlar-Legolar	12	4,8
Peluş oyuncaklar	6	2,4
Diğer (bisiklet, robot, müzikli oyuncak, yazı tahtası...)	12	4,8
Annelerin Çocuğunun En Sevdiği Oyuncacı Bilme Durumu		
Evet	240	96,0
Hayır	10	4,0

Annelerin oyuncak satın alırken oyuncakta dikkat ettikleri özellikler incelendiğinde %94,8'inin oyuncuğun tehlikesiz olmasına dikkat ettikleri belirlenmiştir (Tablo 3).

Tablo 3: Annelerin Oyuncak Satın Alırken Oyuncakta Dikkat Ettikleri Özellikler

Oyuncak Özellikleri*	Sayı	%
Tehlikesiz olması	237	94,8
Fiyatı	176	70,4
Zeka gelişimine katkıda bulunması	140	56,0
Eğitici-öğretici olması	140	56,0
Oyuncağın dayanıklı olması	139	55,6
Kolay temizlenebilir olması	122	48,8
Yetenekleri geliştirici olması	118	47,2
Hayal gücü-yaratıcılığı geliştirmesi	86	34,4
TSE damgası bulunması	88	35,2
İlgi çekici, güzel olması	73	29,2
Diğer	11	4,4

***Bu soruda birden fazla şık işaretlenmiştir**

Annelerin oyuncakları temizleme durumlarına ilişkin görüşleri incelendiğinde annelerin %62'sinin oyuncakların enfeksiyon kaynağı olabileceğini düşündükleri, %88,8'inin oyuncakları temizlediği, %70,8'inin oyuncakları elde yıkayarak temizlediği, %55,6'sının oyuncakları kirlendiğinde temizlediği belirlenmiştir (Tablo 4).

Tablo 4: Annelerin Oyuncakları Temizleme Durumlarına İlişkin Görüşleri

Oyuncakların Temizlenme Durumları (n=250)	Sayı	%
Annelerin Oyuncuğun Enfeksiyon Kaynağı Olabileceğini Düşünme Durumu		
Evet	155	62,0
Hayır	53	21,2
Bazen	42	16,8
Annelerin Oyuncakları Temizleme Durumu		
Evet	222	88,8
Hayır	6	2,4
Bazen	22	8,8
Annelerin Oyuncakları Nasıl Temizlendiği*		
Elde yıkayarak	177	70,8
Makinede yıkayarak	93	37,2
Silerek	74	29,6
Diğer	3	1,2
Annelerin Oyuncakları Temizleme Sıklığı		
Kirlendiğinde	139	55,6
Sık sık	81	32,4
Nadiren	24	9,6

***Bu soruda birden fazla şık işaretlenmiştir**

Ailelerin sosyodemografik özelliklerine göre yapılan ki-kare analizleri incelendiğinde; annelerin eğitim düzeyi ile oyuncak satın alma sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Eğitim düzeyi okur-yazar ve ilköğretim mezunu olan annelerin daha çok maddi imkan oldukça çocuklarına oyuncak satın aldığı, lise ve üniversite mezunu annelerin ise çocuklarına daha sık oyuncak satın aldığı bulunmuştur (P<0.05) (Tablo 5). Annelerin eğitim düzeyi ile oyuncak seçiminde çocuğun düşüncelerine önem verme durumu arasında ve annelerin eğitim düzeyi ile

oyuncak üzerindeki uyarıları okuma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($P>0,05$).

Tablo 5: Annelerin Eğitim Düzeyi ile Çocuklara Oyuncak Satın Alma Sıklığının Karşılaştırılması

Annelerin Eğitim Düzeyi	Oyuncak Satın Alma Sıklığı					Toplam
	Haftada bir	Ayda bir	Yılda bir	Maddi imkan oldukça	Çocuk her istediğinde	
Okur yazar	2 (%20)	0 (%0)	1 (%10)	6 (%60)	1 (%10)	10 (%100,0)
İlköğretim mezunu	26 (%13,8)	55 (%29,1)	8 (%4,2)	82 (%43,4)	18 (%9,5)	189 (%100,0)
Lise mezunu	10 (%32,3)	8 (%25,8)	0 (%0)	10 (%32,3)	3 (%9,7)	31 (%100,0)
Üniversite mezunu	2 (%10,0)	11 (%55,0)	1 (%5,0)	5 (%25,0)	1 (%5,0)	20 (%100,0)
Toplam	40 (%16,0)	74 (%29,6)	10 (%4,0)	103 (%41,2)	23 (%9,2)	259 (%100,0)

$$X^2=21,52 \quad P<0.05$$

Ailenin gelir düzeyi ile oyuncak satın alma sıklığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Gelir düzeyi fazla olan ailelerin oyuncak satın alma sıklıklarının arttığı belirlenmiştir ($P<0,01$) (Tablo 6). Ailenin gelir düzeyi ile oyuncak seçiminde çocuğun düşüncelerine önem verme durumu arasında ve ailenin gelir düzeyi ile oyuncak üzerindeki uyarıları okuma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($P>0,05$).

Tablo 6: Ailenin Gelir Düzeyi ile Çocuklara Oyuncak Satın Alma Sıklığının Karşılaştırılması

Ailenin Gelir Düzeyi	Oyuncak Satın Alma Sıklığı					Toplam
	Haftada bir	Ayda bir	Yılda bir	Maddi imkan oldukça	Çocuk her istediğinde	
Gelir giderden az	4 (%7,1)	7 (%12,5)	5 (%8,9)	35 (%62,5)	5 (%8,9)	56 (%100,0)
Gelir gidere denk	33 (%19,2)	59 (%34,3)	5 (%2,9)	61 (%35,5)	14 (%8,1)	172 (%100,0)
Gelir giderden fazla	3 (%13,6)	8 (%36,4)	0 (%0)	7 (%31,8)	4 (%18,2)	22 (%100,0)
Toplam	40 (%16,0)	74 (%29,6)	10 (%4,0)	103 (%41,2)	23 (%9,2)	259 (%100,0)

$$X^2=26,01 \quad P<0.001$$

4. Tartışma

Araştırmaya katılan annelerin sosyodemografik özellikleri incelendiğinde; %34'ünün 25-29 yaş gurubunda olduğu, %59,6'sının ilköğretim mezunu olduğu, %89,6'sının ev hanımı olduğu saptanmıştır. Konu ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda da benzer sosyodemografik özellikler belirtilmiştir. Arıkan ve Karaca'nın (2004) annelerin oyuncak seçimi ile ilgili bilgi ve uygulamalarının araştırıldığı

çalışmada annelerin %41,1'inin 20-25 yaş grubunda olduğu, % 41,9'unun ilkokul mezunu, % 75,3'ünün ev hanımı olduğu saptanmıştır (Arkan ve Karaca, 2004).

Araştırmaya katılan annelerin oyuncak seçimi konusunda kendilerini yeterli bulma durumu incelendiğinde %34'ünün kendini bazen yeterli bulduğu saptanmıştır. Annelerin oyuncak seçimi konusunda bilgi alma durumu incelendiğinde %82,8'inin hiçbir yerden bilgi almadığı, bilgi alan annelerin ise %10,4'ünün televizyon ve radyolardan bilgi aldığı saptanmıştır.

Günümüzde oyuncaklar çok çeşitlidir. Farklı maddelerden yapılmış, farklı renklerde ve farklı özellikte olabilirler. En iyi oyuncak, çocuğun tekrar tekrar oynamak isteyeceği ve her defasında ona daha çok oyun ve daha fazla haz veren oyuncaktır. Oyuncak çocukta merak uyandırmalı, kasları çalıştırmalı, girişimciliği ve hayal gücünü arttırmalı, çocuğu problem çözmeye yönlendirmelidir. Doğru ve uygun oyuncak seçiminin çocuğun beden ve ruh sağlığının gelişiminde ve tehlikelerden korunmasında olumlu etkileri vardır. Oyuncak seçiminde öncelikle göz önüne alınan etken, çocuğun yaşıdır. Çocuğun yaşına uygun, doğru oyuncak seçimi çocuk sağlığı ve gelişimi açısından çok önemlidir (Alexander, 2003; Alexander, Wilcox ve Woods, 2009; Egemen ve ark., 2004).

Oyuncak seçimi konusunda anne ve babalara düşen görev, çocuğun yeteneklerini keşfetmesi ve duyularını geliştirmesine yardımcı olacak doğru oyuncakları sağlamak, bunları sağlarken fiziksel sağlık noktalarına dikkat etmek ve kişisel olarak çocuğun yaşam oyununda rol almaktır (Campenni, 1999; Egemen ve ark., 2004). Sağlık personeline düşen görev ise çocuğun dönem özelliklerine uygun, gelişimini sağlayacak, kazalara, yabancı cisim aspirasyonuna neden olmayacak doğru oyuncak seçimi konusunda ailelere bilgi vermektir.

Araştırmada ailelerde çocuğa en fazla oyuncak alan kişinin %54,8 ile anneler olduğu bulunmuştur. Onur ve ark.(1997) yaptığı çalışmada ailede en fazla çocuğa oyuncak alan kişinin sırasıyla anne (%27,7), baba (%21,9), akraba (%13) olduğu bulunmuştur (Onur ve ark., 2007). Çalışmamızda annelerin büyük çoğunluğunun ev hanımı olması ve daha çok annelerin çocuklarla ilgilenmesi, ailelerde çocuğa oyuncak alan kişinin yüksek oranda anneler olması sonucunu doğurduğunu düşündürmektedir.

Araştırmada ailelerin %41,2'sinin maddi imkan oldukça çocuklarına oyuncak satın aldığı bulunmuştur. Yapılan ki-kare testinde oyuncak satın alma sıklığı ile annenin eğitim düzeyi ($P<0.05$) ve ailenin gelir düzeyi ($P<0.01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmıştır. Oyuncak satın alma sıklığı maddi durum ile yakından ilgilidir. Bu konuda yapılan çalışmalarda da araştırmaya katılan kişilerin gelir durumları arttıkça oyuncak satın alma sıklığının da arttığı gözlenmiştir. Arıkan ve Karaca'nın (2004) yaptıkları çalışmada ailelerin %40'ı ayda bir (sık), %19,4'ü haftada bir (çok sık), %11,7'si imkan oldukça çocuklarına oyuncak satın almaktadır (Arkan, Karaca; 2004).

Araştırmada annelerin %35,6'sının çocuğu istediği için, %32,8'inin çocuğuna sevgisini göstermek için oyuncak satın aldığı bulunmuştur. Annelerin %68,4'ü oyuncak satın alırken çocuklarının düşüncelerine önem vermektedir. Yapılan ki-kare testinde oyuncak satın alırken çocuğun düşüncelerine önem verme durumu ile annenin eğitim düzeyi ($P>0.05$) ve ailenin gelir düzeyi ($P>0.05$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır. Onur ve ark. (1997) çalışmasında annelerin %69'u oyuncak satın alırken çocuğun beğeni ve isteklerini göz önüne aldığını belirtmişlerdir (Onur ve ark., 1997). Bu sonuç bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir.

Araştırmada annelerin %78,4'ünün oyuncak satın alırken üzerindeki uyarıları okuduğu bulunmuştur. Annelerin oyuncak üzerindeki uyarıları okuma durumu ile annelerin eğitim düzeyi ($P>0.05$) ve ailenin gelir düzeyi ($P>0.05$) arasında istatistiksel olarak bir fark bulunmamıştır. Arıkan ve Karaca'nın (2004) yaptığı çalışmada annelerin %71,1'inin oyuncak satın alırken üzerindeki uyarıları okuduğu, %14,2'sinin bazen okuduğu, %14,7'sinin ise okumadığı bulunmuştur. Uyarıları okuyan annelerin % 69,9'unun 1-2 yaş grubunda çocuğu olduğu belirtilmiştir (Arıkan ve Karaca, 2004).

Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan, oyuncakların tasarımı, üretimi, piyasaya arzı, dağıtımı ile piyasa gözetim ve denetimine ilişkin usul ve esasları belirleyen oyuncaklar hakkındaki yönetmeliğe göre oyuncakın kullanımı ile bağlantılı riskler ve bunlardan korunma yolları oyuncaklar ve/veya ambalajların üzerindeki etiketlerde ve kullanım kılavuzlarında kullanıcıların veya bakıcıların dikkatini özellikle çekecek şekilde belirtilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Gerek oyuncak firmalarının bu yönetmeliğe göre aldığı tedbirlerin yetersizliği, gerekse ailelerin bu uyarıları göz önünde bulundurmamaları toplumlarda çocukları büyük bir risk ile karşı karşıya bırakmaktadır. Oyuncak satın alırken üzerinde güvenlik açıklaması olanlar tercih edilmeli, oyuncakları oluşturan parçalar veya bölümleri çocuğun yaşına uygun olarak tehlike içermeyecek nitelikte, kalitede ve güvenlikte olmalıdır (Arıkan ve Karaca, 2004). Bu nedenle oyuncak satın alırken aileler üzerindeki uyarıları mutlaka okumalı, çocuğun yaş ve gelişim aşamasına uygun, yapısında zararlı maddeler içermeyen güvenli oyuncaklar almaya özen göstermelidir.

Araştırmada annelerin %83,6'sının oyuncak satın alırken çocuğun yaşına, %86,4'ünün ise çocuğun cinsiyetine dikkat ettikleri bulunmuştur. Arıkan ve Karaca'nın (2004) çalışmasında annelerin % 83,1'i oyuncak seçerken çocuğunun yaşını ve % 82,2'si çocuğun cinsiyetini göz önünde bulundurduklarını belirtmişlerdir (Arıkan ve Karaca, 2004).

Seçilen oyuncakın çocuğun yaşına ve gelişim düzeyine uygun olması çok önemlidir. Çocuğa, kendi yaşından büyük yaş grubu için üretilen oyuncaklar alındığında; çocuk oyuncakı gerektirdiği gibi oynayamayacağı için başarısızlık duyguları yaşayabilir ve kendine güveni sarsılabilir. Daha küçük yaş grubuna uygun oyuncaklar alındığıdaysa, bu oyuncaklar çocuğun gelişimini yeterince

uyaramayacağı için faydalı olmayabilir (Arslan, 2000; Fetih, 2008; Erdoğan ve Çakıroğlu, 2004). Oyuncak seçerken çocuğun cinsiyetinin göz önünde bulundurulması çocuğun psikososyal gelişimi açısından da önemlidir. Çocuk gelecekteki rollerini cinsiyete özgü oyuncaklarla öğrenebilir, kendi cinsine özgü uygun hareket ve tavırları oyuncaklar yardımıyla geliştirebilir (Arıkan ve Karaca, 2004; Clearfield ve Nelson, 2006; Golombok ve ark., 2008).

Konu ile ilgili yapılan çalışmalarda erkek çocuklarında, kız çocuklarına göre cinsiyete özgü oyuncak tercihlerinin daha erken geliştiği ve cinsiyete özgü oyuncak seçiminin yaklaşık olarak 2 yaşındaki ve daha büyük çocuklarda başladığı belirtilmektedir. Fakat Servin ve ark.(1999) yapmış oldukları çalışmada; 1 yaşındaki kız ve erkek çocuklarının oyunlarında kendi cinsiyetlerine özgü oyuncakları seçtiklerini, bu durumun 3 ve 5 yaşlarındaki çocuklarda daha belirgin görüldüğünü belirtmişlerdir (Servin, Bohlin ve Berlin, 1999).

Caldera ve ark.'nın (1989) yapmış oldukları çalışmada 1 yaşındaki kız ve erkek çocukların oyuncak seçimi arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. 3 yaşındaki kız ve erkek çocukların oyuncak seçimi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Top, kız ve erkek çocuklarının her ikisinin de tercih ettikleri popüler bir oyuncak olarak bulunmuştur. Kız çocukları daha çok bebek, erkek çocukları ise arabayla oynamayı tercih etmişlerdir. Kızların %50'si top, %39'u bebek, %11'i araba ile oynarken, erkek çocukların %63'ü top, %38'i araba ile oynamayı tercih etmiştir. 5 yaşındaki kız ve erkek çocukların oyuncak seçimi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu yaşta çocuklarda cinsiyete özgü oyuncak seçimi daha belirgin görülmüştür. Kız çocuklarının %19'u balon, %71'i bebek, %10'u araba ile oynamayı tercih ederken, erkek çocuklarının %14'ü balon, %7'si bebek, %79'u araba ile oynamayı tercih etmiştir (Servin, Bohlin ve Berlin, 1999). O'Brien ve Huston (1985) yaşları ortalama 17, 23 ve 28 aylık olan 3 yaş grubundaki çocuklarla yapmış oldukları kesitsel çalışmada; kız ve erkek çocuklarının oyuncak tercihlerinde farklılıklar gözlemlemişlerdir. Kız çocuklarının oyunlarında daha çok feminen oyuncaklara ilgisi olmuştur. Kız ve erkek çocukları oyunlarında daha çok kendi cinsiyetlerine özgü oyuncaklar ile oynamayı tercih etmişlerdir (Servin, Bohlin ve Berlin, 1999). Bizim çalışmamızda ise, annelerin %28,4'ü kız çocukları için en çok bebek, %31.6'sı ise erkek çocukları için en çok tekerlekli oyuncaklar (araba, uçak, helikopter..vs.) satın almayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Araştırmada annelerin %96'sı çocuğunun en sevdiği oyuncuğunu bildiğini belirtmiştir. Onur ve ark.(1997) çocukların en fazla sahip oldukları oyuncakları incelemiş; kız çocuklarının %94'ünün en çok bebekler/hayvanlar/yumuşak oyuncaklara sahip olduklarını, erkek çocuklarının ise %82'sinin oyun malzemelerine, %77'sinin ise minyatür nesnelere sahip olduklarını belirtmişlerdir (Onur ve ark. 1997).

Rheingold ve Cook (1975), 1 ve 6 yaş arası kız ve erkek çocuklarının odalarındaki oyuncakları incelemişlerdir. Çocukların odalarında aynı sayılarda kitap, müzik aletleri, peluş hayvanlar ve aynı miktarda mobilya olduğunu belirtmişlerdir. Fakat erkek çocukların daha fazla oyuncak çeşitlerine sahip oldukları ve toplam oyuncak sayısının daha fazla olduğu görülmüştür. Kız ve erkek çocuklarının sahip oldukları oyuncak çeşitlerinin de farklı olduğu belirlenmiştir. Erkek çocuklarının daha fazla tekerlekli oyuncaklara (araba, kamyon, vagon..vb) sahip oldukları gözlenmiştir. Kız çocuklarının odasında ise daha fazla bebek, bebek evleri ve evcilik oyunu için oyun malzemelerinin (tabaklar, soba, lavabo, dikiş makinesi..vb) bulunduğu gözlenmiştir. Hiçbir kız çocuğunun odasında vagon, otobüs, motosiklet, kar aracı, bot, römork bulunmamıştır (Blakemore ve Centers, 2005). Yapılan bir çok araştırmada kız çocukların daha çok elbiseler, takılar, bebekler, evcilik oyuncakları, müzikli oyuncaklar tercih ettikleri ve aldıkları, erkek çocukların ise daha çok spor aletleri, tekerlekli oyuncaklar, askeri oyuncaklar, silahlar, zamansal ve mekansal ürünler (saat vb.) tercih ettikleri ve aldıkları belirtilmiştir (Alexander, 2003; Blakemore ve Centers, 2005; Campenni 1999)

Araştırmada annelerin oyuncak satın alırken dikkat ettikleri özellikler incelendiğinde; %94,8'inin oyuncuğun tehlikesiz olmasına, %70,4'ünün fiyatına, %56'sının çocuğun zeka gelişimine katkıda bulunmasına dikkat ettikleri bulunmuştur. Arıkan ve Karaca'nın (2004) çalışmasında oyuncak satın alırken annelerin %93,1'i oyuncuğun tehlikesiz olmasına, %43,3'ü fiyatına, %86,7'si çocuğunun zeka gelişimine katkıda bulunmasına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Annelerin %67,2'si ise oyuncuğun güzelliğini önemsediklerini belirtmişlerdir (Arıkan ve Karaca, 2004).

Araştırmada annelerin %62'sinin oyuncakların enfeksiyon kaynağı olabileceğini düşündüğü, %88,8'inin oyuncakları temizlediği, %70,8'inin oyuncakları elde yıkayarak temizlediği, %55,6'sının oyuncaklar kirlendiği zaman temizlediği bulunmuştur. Arıkan ve Karaca'nın (2004) çalışmasında annelerin oyuncakları temizleme durumu incelenmiş; annelerin %68,1'inin oyuncakları temizlediği, %26,9'unun bazen, %5'inin ise hiç temizlemediği saptanmıştır. Oyuncakları temizleyen annelerin %37,1'i sık sık, %16,7'si ise oyuncaklar kirlendiği zaman temizlediklerini belirtmişlerdir (Arıkan, Karaca, 2004).

5. Sonuç ve Öneriler: Araştırmaya katılan 1-3 yaş grubu çocuğu olan annelerin oyuncak seçimi konusunda bilgi kaynaklarının çoğunlukla TV ve radyo olduğu belirlenmiştir.

Bu nedenle birinci basamak sağlık hizmetlerinde çalışan hemşirelerin çocukların sosyal gelişiminin bir parçası olan oyuncak seçimi konusunda ailelere rehberlik yapması ve konunun önemini vurgulaması bu şekilde ailelerin bilgi alma kaynağında sağlık personelinin etkinliğinin artırılması önerilmektedir. Ayrıca bu konuda yapılacak olan çalışmaların sayısının artırılması, farklı yaş grubundaki çocuğa sahip annelerle çalışılması konuya katkı sağlayacağından önerilmektedir.

KAYNAKLAR

- Alexander G.M. (2003). An Evolutionary Perspective of Sex-Typed Toy Preferences: Pink, Blue and the Brain, *Archives of Sexual Behavior*, 32(1), 7-14.
- Alexander G.M., Wilcox T., Woods R. (2009). Sex Differences in Infants' Visual Interest in Toys, *Arch Sex Behav*, 38, 427-433.
- Arıkan D., Karaca E. (2004). Annelerin Oyuncak Seçimi ile İlgili Bilgi ve Uygulamaları, *Uluslar arası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1-9
- Arslan F (2000). 1-3 Yaş Dönemindeki Çocuğun Oyun ve Oyuncak Özelliklerinin Gelişim Kuramları ile Açıklanması, *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 4(2), 40-43
- Blakemore Owen J.E., Centers R.E. (2005). Characteristics of Boys' and Girls' Toys, *Sex Roles*, 53, 619-632.
- Campenni C.E. (1999). Gender Stereotyping of Children's Toys: A Comparison of Parents and Nonparents, *Sex Roles*, 40, 121-138.
- Cherney I.D., Kelly Vance L., Glover K.G., Ruane A., Ryalls B.O. (2003) The Effects of Stereotyped Toys and Gender on Play Assessment in Children Aged 18-47 Months, *Educational Psychology*, 23(1), 95-103.
- Clearfield M.W., Nelson N.M. (2006). Sex Differences in Mothers' Speech and Play Behavior With 6-, 9-, and 14- Month Old Infants, *Sex Roles*, 54, 127-137.
- Çamur D., Vaizoglu S., Akbaş M., Başaran D., Batmaz A., Bilgin E., Bulam M. (2008). Oyuncak Alıcı Ve Satıcılarının Oyuncak Güvenliği ve Yönetmenliği Konusundaki Bilgi Düzeyleri, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 51, 31-38
- Çelebi D.B. (2007). Türkiye ve Azerbaycan'daki Çocuk Oyunları ve Oyuncaklarının Karşılaştırmalı İncelemesi, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Anabilim Dalı, Muğla
- Egemen A., Yılmaz Ö., Akil İ. (2004). Oyun, Oyuncak ve Çocuk, *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 5(2), 39-42
- Erdoğan S., Çakıroğlu S. (2004). Çocuk ve Oyuncak, *Anadolu Üniversitesi Dergisi*, 935, 119-120
- Fetih L. (2008). Çocukların Oyununu Etkileyen Faktörler, *İndigo Dergisi*, 40, 71-72
- Golombok S., Rust J., Zervoulis K., Croudace T., Golding J., Hines M. (2008) Developmental Trajectories of Sex Typed Behavior in Boys and Girls; A Longitudinal General Population Study of Children Aged 2.5-8 Years, *Child Development*, 79(5), 1583-1593.
- Mangır M., Yaşare A., (1993). Çocuğun Gelişiminde Oyunun Önemi, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 26, 14-18
- Martin C.L., Eisenbud L., Rose H. (1995). Children's Gender Based Reasoning About Toys, *Child Development*, 66, 1453-1471.
- Nelson A. (2005). Children's Toy Collections in Sweden- A Less Gender-Typed Country?, *Sex Roles*, 52, 93-101.
- Onur B., Çelen N., Çok F., Atar M., Şener-Demir T. (1997). Türkiyede İki Kentte Annelerin Bakış Açısıyla Çocukların Oyuncak Gereksinmesi, *A.Ü. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 30(1), 45-74
- Raag T. (1999). Influences of Social Expectations of Gender, Gender Stereotypes and Situational Constraints on Children's Toy Choices, *Sex Roles*, 41, 809-831.
- Servin A., Bohlin G., Berlin L. (1999). Sex Differences in 1-3 and 5 Year Olds' Toy Choice In A Structured Play Session, *Scandinavian Journal of Psychology*, 40, 43-48.
- Stephens K. Toy Safety and Selection: Choose Developmentally Appropriate Toys for Safer Play, www.parentingexchange.com (Erişim Tarihi: 3 Ocak 2012)

Extended English Abstract

Games and toys is great importance in terms of physical and mental health in children's lives. These factors have an important role at every stage of development, a lot of the child's ability to helps to improve. In order to toy benefits of child, which must be suitable the child's stage of development, interests and needs. When families choosing toys with children in this period who are optional quality and quality toys that will contribute to child's mental, cognitive and psychomotor development. Therefore families prefer toys which child's age, developmental level appropriate whose muscles to run, entrepreneurship, improve the imagination, improve problem-solving and creativity rather than which child's needs do not respond more flashy and expensive toys.

This study was conducted to determine of knowledge and applications about toy selections of mothers who have child 1-3 age group. This study was descriptive research which taken 250 mothers who agreed to participate in research and who have child 1-3 age group, admitted to state hospital in child polyclinic in Odemis between 20th November-20th January.

A questionnaire was developed by the researchers was used to collect the data of literature. The questionnaire, containing 13 questions of socio-demographic characteristics and 19 questions of choice of toys on the knowledge and practices of mothers with a total of 32 questions consisted. The questionnaire was filled in an average 10-15 minute periods of Face-to-face interviews by researchers. Scientific Ethics Committee of Ege University School of Odemiş Health Ethics Committee approved the study and written permission was obtained from the study institution. Oral and written consent was obtained from mothers who agreed to participate in the study. The study data were analyzed with number, percentage, chi square tests by using SPSS(Statistical Package for Social Science for Windows) 16.00.

Families participating in the study examined socio-demographic data, it was determined that 34% of mother was 25-29 ages, 59,6% of them was graduated from primary school, 89,6% of them was housewife, 60,4% of father was graduated from primary school, 57,6 % of father was self-employed, 68.8% of families income equal to expenses. It was found that %34.0 of mothers in research found itself sometimes sufficient about toy selection, %82.8 of them didn't receive any information about toy selection, %41.2 of them bought toys that children of financial is quite, %78.4 of them read the warnings on the purchase of toys, %83.6 of them was attention when bought toys that the child's age, %86.4 of them was attention when bought toys that the child's gender, %28.4 of them preferred to buy baby for girls, %31.6 of them preferred to buy wheeled toys for boys, %94.8 of them was attention when bought toys that the toy was safe, %88.8 of them cleaned up toys, 70.8% of them cleaned up toys by hand washing, 55.6% of them cleaned when toys dirty.

In conclusion mothers who participated in research determined to were not receive enough information from health care personnel about toy selections for children.

As a result of the study of nurses working in primary health care who gave guidance to families on the selection of children's toys that are part of social development and emphasized the importance of the issue, in this way families to obtain information source to increasing the efficiency of health care personnel are recommended.

Furthermore this study suggested that the subject will contribute to this issue which the number of studies increasing and mothers with children of different age groups working.